

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

*Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
(для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання)*

Дніпро – 2024

**УДК 338 (075)
Ф 63**

*Схвалено Навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
(протокол № 2 від 17.10.2023 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Григорій КАРПЕНКО, директор ТОВ «НОРТЕК АВТО»;
Андрій ЛОЩЕНКО, керівник відділу фінансово-економічної безпеки
ТОВ «БРІКСТЕХ».

УКЛАДАЧ:

Надія ФІСУНЕНКО, завідувач кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук.

Ф 63 Фісуненко Н. О. Економіка підприємства: метод. реком. до виконання курс. роб. для здоб. вищ. освіти спец. 051 «Економіка» ден. та заоч. форм навч. (2-ге вид.). Дніпро : ДДУВС, 2024. 58 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. РОЗРАХУНОК БАЗОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1. Визначення величини базових постійних витрат підприємства.....	11
1.2. Визначення величини базових змінних витрат підприємства.....	14
1.3. Валові витрати підприємства в базових розрахунках та показники ефективності діяльності.....	14
2. РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА У ПОЧАТКОВОМУ ПЕРІОДІ.....	18
2.1. Розрахунки середньомісячних проєктних показників економічної діяльності підприємства у фактичному періоді господарювання.....	18
2.2. Розподіл прибутку і складання балансу підприємства.....	23
3. РОЗРАХУНОК ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ПЛАНОВИЙ ПЕРІОД.....	28
4. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА.....	36
5. ПОРЯДОК ПОДАННЯ І ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	39
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ.....	44
ДОДАТОК А. Зразок оформлення титульної сторінки.....	50
ДОДАТОК Б. Зразок календарного плану.....	51
ДОДАТОК В. Зразок відгуку на курсову роботу.....	52
ДОДАТОК Г. Декларація про дотримання академічної доброчесності здобувачем вищої освіти ДДУВС.....	53
ДОДАТОК Д. Заява здобувача вищої освіти ДДУВС про дотримання принципів академічної доброчесності при написанні курсової роботи.....	54
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	55

ВСТУП

Курсова робота на тему «**Планування і розрахунків виробничо-економічних показників підприємства**» виконується здобувачами вищої освіти економічних спеціальностей у складі освітнього стандарту по вивченню дисципліни «Економіка підприємства».

Метою курсової роботи є освоєння здобувачами **методики** економічних розрахунків, проведених **на стадії створення і функціонування нового** господарського суб'єкта (підприємства). Методика носить навчальний характер і заснована на ряді допущень із метою спрощення розрахунків, але в той же час дозволяє акцентувати увагу на найбільш істотних положеннях досліджуваної навчальної дисципліни.

Завданням курсової роботи є набуття навичок проведення практичних розрахунків економічних показників у їхньому взаємозв'язку.

У ході виконання курсової роботи студент на підставі вихідних даних за варіантом завдання проводить розрахунки і взаємоузгодження основних економічних показників господарської діяльності підприємства **на трьох стадіях:**

1. На стадії планування базових параметрів підприємства.
2. На стадії планування економічної діяльності підприємства в стартовому (початковому) періоді (році) господарювання.
3. На стадії планування діяльності підприємства на наступний період із заданим збільшенням обсягу виробництва.

При створенні підприємства і його реєстрації законодавчо встановлюються наступні необхідні розміри статутного капіталу підприємства:

- **для приватного акціонерного товариства (ПрАТ)** статутний капітал повинен бути не менше **100 розмірів** мінімальної заробітної плати (МЗП) на момент утворення підприємства;
- **для акціонерного товариства (АТ)** статутний капітал повинен бути не менше **1250 розмірів** МЗП.

Для прикладу розрахунки проводяться з урахуванням розміру мінімальної заробітної плати в Україні з 01.10.2022 р. у сумі 6700,00 грн.

Курсова робота включає логічно впорядковані, послідовно виконувані етапи.

На першому етапі (**Розділ 1**) встановлюється **базовий розмір** виробничо-економічних і господарських показників підприємства на стадії його створення і реєстрації. Базові показники визначаються для обсягу виробництва (виробничої програми) **в умовах забезпечення безбитковості** діяльності підприємства і без урахування можливості одержання прибутку, тобто розраховується **критичний**, мінімально можливий обсяг виробництва з нульовою рентабельністю (прибутковістю).

На другому етапі (**Розділ 2**) виконання курсової роботи прийняті базові показники підприємства є параметрами для розрахунків виробничо-економічних показників проектної господарської діяльності підприємства у початковому періоді господарювання.

На третьому етапі (**Розділ 3**) проводяться розрахунки економічних і фінансових показників на наступний плановий період із заданим темпом зростання обсягів товарної і валової продукції, збільшення виручки і ресурсної потужності підприємства.

На четвертому етапі (**Розділ 4**) проводиться аналіз динаміки економічних показників на різних етапах проектування і розраховуються показники ефективності господарської діяльності підприємства та фінансових результатів у і початковому періодах.

Таблиця 1

Варіанти вихідних параметрів для виконання курсової роботи

№ з/п	Найменування параметрів завдання		Приклад	Варіанти (остання цифра номера за списком у журналі)									
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Співвідношення у % основних фондів (ОФ) і оборотних коштів (ОК) у статутному капіталі підприємства	ОФ	60	62	57	58	55	50	49	47	40	48	61
		ОК	40	38	43	42	45	50	51	55	60	52	38
2	Питома вага в % вартості ОФ по групах:	Строк вик-я, років											
		20	40	14	11	10	7	20	20	10	20	20	10
		2	8	14	9	10	10	4	8	14	12	20	30
		5	46	47	65	60	74	70	65	70	60	54	40
	група 5	5	6	25	17	20	8	6	7	6	8	10	20
3	Розрахункова базова чисельність робітників на 1 штатну одиницю керівників і фахівців		3.0	3.5	4.0	4.5	5.0	3.5	4.0	3.5	4.0	3.5	5.0
4	Проектна норма (ресурсний коефіцієнт) вартості матеріально-енергетичних ресурсів на місяць на 1 грн. місячної зарплати		2.7	2.3	3.0	2.8	2.6	2.4	2.2	2.0	1.8	1.6	1.4
5	Проектні індекси зростання виробничої потужності в стартовому році:												

№ з/п	Найменування параметрів завдання	Приклад	Варіанти (остання цифра номера за списком у журналі)									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	індекс зростання чисельності робітників	1.1	1.0	1.06	1.07	1.08	1.09	1.1	1.11	1.11	1.12	1.13
	індекс зростання заробітної плати робітників і керівників	1.15	1.11	1.12	1.12	1.13	1.14	1.15	1.16	1.17	1.18	1.19
	індекс зростання виробітки робітників	1.17	1.12	1.15	1.13	1.16	1.16	1.17	1.18	1.20	1.22	1.23
	індекс зростання фондоозброєності праці	1.2	1.18	1.19	1.20	1.21	1.22	1.23	1.24	1.25	1.26	1.27
9	Нормативи оборотних коштів у %:											
	– у виробничих запасах	5	8	7	6	7	5	4	6	7	8	6
	– у незавершеному виробництві	7	2	4	6	4	7	5	8	4	8	7
	– у витратах майбутніх періодів	3	2	4	5	3	3	4	3	4	5	4
	– у готовій продукції на складі	4	5	6	4	5	4	4	5	6	4	5
10	Планові завдання:											
	– індекс зростання доходів	1.22	1,23	1,25	1,31	1,29	1,3	1,32	1,33	1,34	1,36	1,38
	– індекс збільшення середньомісячної чисельності працівників	1.06	1,08	1,08	1,08	1,08	1,11	1,1	1,1	1,09	1,1	1,11
	– індекс росту середньомісячної заробітної плати працівників	1.08	1,1	1,1	1,11	1,14	1,16	1,11	1,15	1,13	1,13	1,14

№ з/п	Найменування параметрів завдання		Приклад	Варіанти (остання цифра номера за списком у журналі)										
				11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	Співвідношення у % основних фондів (ОФ) і оборотних коштів (ОК) у статутному капіталі підприємства	ОФ	60	61	56	56	54	52	50	46	44	42	40	
		ОК	40	39	44	44	46	48	50	54	56	58	60	
2	Питома вага в % вартості ОФ по групах:	Строк вик-я, років												
		група 3	20	40	15	10	10	7	20	12	14	12	18	12
		група 4	2	8	15	8	12	11	4	6	10	21	21	28
		група 4	5	46	45	70	70	78	70	67	70	65	52	44
	група 5	5	6	25	12	10	4	6	5	6	3	10	16	
3	Розрахункова базова чисельність робітників на 1 штатну одиницю керівників і фахівців		3.0	3.5	4.0	4.5	5.0	3.5	4.0	3.5	4.0	3.5	5.0	
4	Проектна норма (ресурсний коефіцієнт) вартості матеріально-енергетичних ресурсів на місяць на 1 грн. місячної зарплати		2.7	2.3	3.2	2.8	2.6	2.5	2.2	2.0	1.9	1.6	1.6	
	Проектні індекси зростання виробничої потужності в стартовому році:													
5	індекс зростання чисельності робітників		1.1	1.0	1.06	1.08	1.08	1.09	1.12	1.13	1.11	1.12	1.13	
6	індекс зростання заробітної плати робітників і керівників		1.15	1.1	1.12	1.12	1.13	1.13	1.15	1.14	1.17	1.18	1.13	
7	індекс зростання виробітки робітників		1.17	1.12	1.15	1.13	1.16	1.16	1.17	1.18	1.23	1.22	1.23	
8	індекс зростання фондоозброєності праці		1.2	1.18	1.19	1.20	1.21	1.22	1.23	1.24	1.25	1.26	1.23	
9	Нормативи оборотних коштів у %: – у виробничих запасах		5	8	7	6	7	5	4	6	7	8	6	

№ з/п	Найменування параметрів завдання	Приклад	Варіанти (остання цифра номера за списком у журналі)									
			11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	– у незавершеному виробництві	6	3	4	6	4	6	5	8	4	8	7
	– у витратах майбутніх періодів	4	1	4	6	3	4	4	3	4	5	4
	– у готовій продукції на складі	4	5	6	4	5	4	4	6	6	4	5
10	Планові завдання:											
	– індекс зростання доходів	1.22	1,23	1,25	1,31	1,29	1,3	1,32	1,33	1,34	1,36	1,38
	– індекс збільшення середньомісячної чисельності працівників	1.06	1,08	1,08	1,08	1,08	1,1	1,1	1,1	1,08	1,11	1,11
	– індекс росту середньомісячної заробітної плати працівників	1.08	1,1	1,1	1,12	1,16	1,16	1,17	1,15	1,15	1,15	1,14

№ з/п	Найменування параметрів завдання	Приклад	Варіанти (остання цифра номера за списком у журналі)											
			21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
1	Співвідношення у % основних фондів (ОФ) і оборотних коштів (ОК) у статутному капіталі підприємства	ОФ	60	62	58	56	54	52	45	36	44	44	20	
		ОК	40	38	42	44	46	48	55	64	56	56	80	
2	Питома вага в % вартості ОФ по групах:	Строк вик-я, років												
		група 3	20	40	13	10	8	17	14	26	12	11	18	12
		група 4	2	8	18	8	12	1	10	2	12	21	20	28
		група 4	5	46	44	69	69	70	78	65	75	63	51	44
	група 5	5	6	26	14	12	12	2	5	1	5	11	16	
3	Розрахункова базова чисельність робітників на 1 штатну одиницю керівників і фахівців	3.0	3.5	4.0	4.5	5.0	3.5	4.0	3.5	4.0	3.5	5.0		

№ з/п	Найменування параметрів завдання	Приклад	Варіанти (остання цифра номера за списком у журналі)									
			21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
4	Проектна норма (ресурсний коефіцієнт) вартості матеріально-енергетичних ресурсів на місяць на 1 грн. місячної зарплати	2.7	2.3	2.9	2.8	2.6	2.4	2.2	2.0	1.8	1.6	1.5
	Проектні індекси зростання виробничої потужності в стартовому році:											
5	індекс зростання чисельності робітників	1.1	1.0	1.06	1.09	1.08	1.09	1.1	1.11	1.11	1.12	1.13
6	індекс зростання заробітної плати робітників і керівників	1.15	1.1	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15	1.16	1.17	1.18	1.19
7	індекс зростання виробітки робітників	1.17	1.12	1.15	1.13	1.16	1.16	1.17	1.18	1.20	1.22	1.23
8	індекс зростання фондоозброєності праці	1.2	1.18	1.19	1.20	1.21	1.22	1.23	1.24	1.25	1.26	1.27
9	Нормативи оборотних коштів у %:	5	8	7	6	7	5	4	6	7	8	6
	– у виробничих запасах											
	– у незавершеному виробництві	7	2	4	6	4	7	5	8	4	8	7
	– у витратах майбутніх періодів	3	2	4	5	3	3	4	3	4	5	4
	– у готовій продукції на складі	4	5	6	4	5	4	4	5	6	4	5
10	Планові завдання:											
	– індекс зростання доходів	1.22	1,23	1,25	1,31	1,29	1,31	1,32	1,33	1,34	1,36	1,38
	– індекс збільшення середньомісячної чисельності працівників	1.06	1,08	1,08	1,08	1,08	1,11	1,1	1,14	1,08	1,14	1,11
	– індекс росту середньомісячної заробітної плати працівників	1.08	1,1	1,1	1,12	1,16	1,16	1,17	1,15	1,15	1,15	1,14

1. РОЗРАХУНОК БАЗОВИХ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Базові показники підприємства – це показники на початковій стадії господарювання. При створенні підприємства його засновники задаються **вихідними параметрами** на старті виробничої діяльності, у відповідності з видом запланованої продукції і послуг, галузевої приналежності підприємства, на основі вивчення умов виробництва в обраному секторі ринку, рівня рентабельності в даній галузі .

Базові проектні **параметри** підприємства в курсовій роботі задаються відповідно до варіанта завдання (табл. 1):

1. Визначення мінімального **розміру статутного капіталу**.
2. Базове (початкове) **співвідношення** основних фондів і оборотних коштів, сформованих за рахунок статутного капіталу (пункт 1 табл. 1).
3. Приймається (задається) структура основних виробничих фондів підприємства (пункт 2 табл. 1).
4. Визначення чисельності працівників підприємства (мінімальної) на початковій стадії утворення підприємства, у тому числі співвідношення керівників (фахівців) і робітників (пункт 3 табл. 1).
5. Виходячи з галузевої приналежності проектного підприємства, за досвідом і звітними даними щодо сформованої структури витрат у складі собівартості продукції діючих підприємств галузі, приймається проектна норма (ресурсний коефіцієнт) **співвідношення** витрат на матеріально-енергетичні ресурси і заробітну плату робітників у складі валових витрат (собівартості) (пункт 4 табл. 1).

Відправним пунктом розрахунків базових показників підприємства є визначення необхідного і достатнього розміру статутного капіталу.

Більший, ніж мінімально необхідний для реєстрації розмір **статутного капіталу**, підприємство може запроєктувати за рахунок пайових внесків інших підприємств.

У курсовій роботі розрахунки економічних показників проводяться для підприємства, створеного у організаційно-правовій формі акціонерного товариства (АТ).

Статутний капітал для АТ визначається в мінімальному розмірі:

$$СК = 1250 \times МЗП = 1250 \times 6700 = 8375000,00 \text{ грн.}$$

Відповідно до пункту 1 Таблиці 1 співвідношення основних фондів і оборотних коштів у статутному капіталі відповідно 40 % і 60 %.

Звідси:

– вартість основних виробничих фондів підприємства в базових розрахунках:

$$ОВФ_{ск} = 8375000 \times 0,4 = 3350000 \text{ грн.}$$

– вартість оборотних коштів:

$$ОК_{ск} = 8375000 \times 0,6 = 5025000 \text{ грн.}$$

Для базових розрахунків величина валових доходів приймається рівною величині витрат, тобто одержання прибутку не передбачається.

У даному розрахунку необхідно визначити точку беззбитковості, тобто мінімально необхідний «критичний» обсяг доходів ($Q_{кр}$) для покриття суми постійних (ПВ) і змінних (ЗВ) витрат:

$$Q_{кр} = ПВ + ЗВ \quad (1.1)$$

Всі розрахунки в курсовій роботі проводяться для середньомісячних показників.

1.1. Визначення величини базових постійних витрат підприємства

Постійні (умовно-постійні) витрати підприємства (З), як витрати, що не залежать від обсягу виконаних робіт, за звітний період (місяць) складаються із двох основних складових:

$$З = А + ОК_{ск} \quad (1.2)$$

де: А – амортизаційні відрахування, що нараховуються в середньому за місяць на відновлення основних фондів, грн.;

$ОК_{ск}$ – початковий розмір оборотних коштів підприємства, сформованих за рахунок статутного капіталу, що витрачається **на загальновиробничі і адміністративні витрати**, включаючи зарплату керівників і фахівців, грн.

Амортизаційні відрахування розраховуємо як величину поквартальної і річної амортизації основних фондів, виходячи із прийнятої величини основних виробничих фондів і норм амортизації, відповідно до прямолінійного методу розрахунку.

Розрахунок амортизаційних відрахувань наведений у табл. 1.1.

У відповідності з Податковим кодексом України, амортизація основних фондів розраховується з використанням одного з п'яти методів (п. 145.1.5): прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного, виробничого. При цьому основні фонди класифікуються на 16 груп, для кожної з яких встановлюється мінімально допустимий строк корисного використання. Для курсової роботи необхідно розрахувати суми амортизаційних витрат прямолінійним методом для наступних груп основних фондів (об'єктах амортизації):

Група 3 – **будинки** (строк корисного використання – 20 років);

Група 4 – **ЕОМ, телефони, програмне забезпечення** (строк корисного використання – 2 роки);

Група 4 – **машини і обладнання** (строк корисного використання – 5 років);

Група 5 – **транспортні засоби** (строк корисного використання – 5 років).

Таблиця 1.1

Розрахунок суми амортизації основних фондів у базових розрахунках

Об'єкт (група) ОФ	Строк корисного використання	Питома вага групи в загальній вартості ОФ в % (пункт 2 табл. 1 вступу)	I квартал			II квартал		III квартал		IV квартал		Річна сума амортизації (грн.)	Середньомісячна сума амортизації по групах (грн.) 13/12міс.
			Початкова вартість ОФ (ОФпоч)	Сума амортизації, грн. (4/2)/4кв.	Залишкова вартість на кінець кварталу, грн. (4-5)	Сума амортизації, грн. (4/2)/4кв.	Залишкова вартість на кінець кварталу, грн. (6-7)	Сума амортизації, грн. (4/2)/4кв.	Залишкова вартість на кінець кварталу, грн. (8-9)	Сума амортизації, грн. (4/2)/4кв.	Залишкова вартість на кінець кварталу, грн. (10-11)		
3	20	12	250380	3129,8	247250,2	3129,8	244120,4	3129,8	240990,6	3129,8	237860,8	12519,2	1043,3
4	2	28	584220	73027,5	511192,5	73027,5	438165	73027,5	365137,5	73027,5	292110	292110	24342,5
4	5	44	918060	45903	872157	45903	826254	45903	780351	45903	734448	183612	15301
5	5	16	333840	16692	317148	16692	300456	16692	283764	16692	267072	66768	5564
Усього:			Σ=2086500	138752,3	1947747,7	138752,3	1808995,4	138752,3	1670243,1	138752,3	1531490,8	555009,2	46250,8

Загальна по всіх групах основних фондів середньомісячна амортизація:
 $555009,2 / 12 \text{ місяців} = 46250,8 \text{ грн.}$

Оборотні кошти підприємства, сформовані за рахунок статутного капіталу (ОК_{СК}), визначаються:

$$\text{ОК}_{\text{СК}} = \text{ЗП}_{\text{КФ}} + \text{ЗВАВ} \quad (1.3)$$

де: **ЗП_{КФ}** – місячний фонд заробітної плати керівників і фахівців з нарахуваннями на неї;

ЗВАВ – загальновиробничі і адміністративні витрати на місяць (без зарплати керівників і фахівців).

Місячний фонд зарплати керівників і фахівців у розрахунках приймається з урахуванням їхньої питомої ваги в загальній сумі початкового розміру оборотних коштів (див. пункт 3 на бланку завдання).

Розрахунку цей показник прийнятий у розмірі 0,5, тобто

$$\sum \text{ЗП}_{\text{рук}} = 3129759 \times 0,5 = 1564875 \text{ грн. /міс.}$$

Примітки: На заробітну плату персоналу підприємством нараховуються і включаються у витрати відрахування на ЄСВ (єдиний соціальний внесок), який у розрахунках приймається у розмірі **22 %** від фонду заробітної плати.

Сума місячної заробітної плати керівників і фахівців з урахуванням коефіцієнта нарахувань ($K_{zn} = 1,22$) складає:

$$\sum \text{ЗП}_{\text{кф}} = 1564875 \times 1,22 = 1909147,5 \text{ грн./міс.}$$

Середню індивідуальну зарплату одного керівника (фахівця) у курсовій роботі варто прийняти не нижче середньомісячної зарплати по галузі (**Зп**) (пункт 4 на бланку Завдання на курсову роботу, 6043 грн на місяць).

Розрахункова кількість керівників і фахівців підприємства:

$$\text{ЧП}_{\text{фк}} = \frac{\sum \text{ЗП}_{\text{рук}}}{\text{ЗП}} = \frac{1564875}{6229} = 251,2 \text{ одиниці} \quad (1.4)$$

Приймаємо до розрахунку $\text{Ч}_{\text{фк}} = 251$ особу (округлення до цілого), із середньомісячною зарплатою:

$$\sum \text{ЗП}_{\text{фк}}^{\text{од}} = \frac{1564875}{251} = 6234,6 \text{ грн./чол.}$$

Загальновиробничі і адміністративні витрати (ЗВАВ) (без зарплати) визначаються за формулою:

$$\text{ЗВАВ} = \text{ОК}_{\text{с}} - \sum \text{ЗП}_{\text{фк}}^{\text{нач}} \quad (1.5)$$

$$\text{ЗВАВ} = 3129750 - 1909147,5 = 1220602,5 \text{ грн.}$$

Сума постійних витрат (див. форм. 1.2 і 1.3) у складі витрат підприємства на місяць:

$$\text{ПВ} = 46250,8 + 1909147,5 + 1220602,5 = 3176000,8 \text{ грн.}$$

1.2. Визначення величини базових змінних витрат підприємства

Змінні (умовно-змінні витрати) підприємства – це витрати, розмір яких змінюється залежно від обсягу (кількості) продукції, що випускається.

Ці витрати визначаються в розрахунку на місячний обсяг доходів (витрат) і містять у собі:

1. Заробітну плату робітників з нарахуваннями на неї ЄСВ (Σ ЗП роб/міс.).
2. Вартість матеріально-енергетичних ресурсів, що витрачають за місяць, в умовах беззбиткового і безприбуткового обсягу виробництва (критичного обсягу) (Вбз).

1.2.1. Місячна заробітна плата робітників з нарахуваннями на неї визначається за формулою:

$$\Sigma \text{ЗП}_{\text{роб}}^{\text{міс}} = \text{Ч}_{\text{роб}} * \overline{\text{ЗП}} * \text{Кз} \quad (1.6)$$

де: $\text{Ч}_{\text{роб}}$ – середньомісячна чисельність робітників (у розрахунках базових витрат приймається відповідно до пункту 3 табл. 1. – **Кроб**)

$$\begin{aligned} \text{Ч}_{\text{роб}} &= \text{Ч}_{\text{кф}} \times \text{Кроб} \\ \text{Ч}_{\text{роб}} &= 251 \times 5,0 = 1255 \text{ осіб.} \end{aligned} \quad (1.7)$$

$\overline{\text{ЗП}}$ – середньомісячна зарплата по галузі (6229 грн.).

$$\Sigma \text{ЗП}_{\text{роб}}^{\text{міс}} = 1255 \times 6229 \times 1,22 = 9537221,9 \text{ грн.}$$

Вартість матеріально-енергетичних ресурсів залежить від виду продукції, що випускається (чи наданих послуг) підприємством, її матеріало- і енергоємності.

У курсовій роботі проектна місячна норма вартості матеріально-енергетичних ресурсів (ресурсний коефіцієнт $\text{К}_{\text{рес}}$) прив'язана до розміру заробітної плати, що нараховується робітникам за місяць (див. пункт 4 табл. 1):

$$\text{В}_{\text{бз}} = \Sigma \text{ЗП}_{\text{роб}}^{\text{міс}} \times \text{К}_{\text{рес}} \quad (1.8)$$

$$\text{В}_{\text{бз}} = 9537221,9 \times 1,4 = 13352110,7 \text{ грн.}$$

Загальна сума змінних витрат у складі валових витрат підприємства за місяць:

$$\text{V} = (\Sigma \text{ЗП}_{\text{роб}}^{\text{міс}} + \text{В}_{\text{бз}}) \quad (1.9)$$

$$\text{V} = 9537221,9 + 13352110,7 = 22889332,6 \text{ грн.}$$

1.3. Витрати підприємства в базових розрахунках та показники ефективності діяльності

Мінімально необхідний, критичний середньомісячний обсяг доходів у базових розрахунках визначається за формулою 1.1:

$$\text{Q}_{\text{кр}} = 3176000,8 + 22889332,6 = 26065333,4 \text{ грн.}$$

Результати всіх базових розрахунків зводяться в табл. 1.2.

За даними табл. 1.2 визначити наступні показники ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства (рядки 5, 6, 7 та 8 табл. 1.2):

1. Виробіток на одного робітника і працівника. Виробіток – це показник, що інформує аналітика про те, яка кількість продукції (у вартісному або натуральному вимірі) вироблена одним робітником (працівником) в одиницю робочого часу. Чим вище значення показника, тим більш ефективно використовуються трудові ресурси підприємства. Показник виробітку (В) розраховується за формулою:

$$B = Q_{кр} / Ч_{раб}, \text{ грн. /чол.} \quad (1.10)$$

Таблиця 1.2

Розрахункові базові показники виробничо-господарської діяльності підприємства

<i>№ п/п</i>	<i>Найменування показника</i>	<i>Одиниця виміру</i>	<i>Середньо-місячні</i>	<i>Порядок розрахунку</i>	<i>За рік</i>	<i>Порядок розрахунків</i>
1	Дохід	грн.	26065333,4	рядок 2 табл.1.2	312784001	рядок 1 x 12
1.1	Прибуток	грн.	-	-	-	-
2.	Витрати, зокрема:	грн.	26065333,4	рядок 2.1+ рядок 2.2.	312783991	рядок 2.1 + рядок 2.2
2.1	Постійні витрати усього, зокрема:	грн.	3176000,8	рядок 2.1.1 + рядок 2.1.2 + рядок 2.1.3	38112009,2	рядок 2.1.1 + рядок 2.1.2. + рядок 2.1.3.
2.1.1.	Амортизація ОФ	грн.	46250,8	табл.1.1. розділу 1	555009,2	табл 1.1 розділу 1
2.1.2.	Зарплата керівників і спеціалістів з нарахуваннями	грн.	1909147,5	розрахунок 1.1.2 розділу 1	22909770	рядок 2.1.2 x 12
2.1.3.	загальновиробничі. і адмін. витрати	грн.	1220602,5	розрахунок 1.1.3 розділу 1	14647230	рядок 2.1.3 x 12
2.2.	Змінні витрати усього, зокрема:	грн.	22889332,6	рядок 2.2.1+ рядок 2.2.2+ рядок 2.2.3	274671991	рядок 2.2.1 + рядок 2.2.2
2.2.1	Зарплата робітників з нарахуваннями	грн.	9537221,9	розрахунок 1.2.1 розділу 1	114446663	рядок 2.2.1 x 12
2.2.2	Вартість матеріалів та енергоресурсів	грн.	13352110,7	розрахунок 1.2.2 розділу 1	160225328	рядок 2.2.2 x 12

<i>№ п/п</i>	<i>Найменування показника</i>	<i>Одиниця виміру</i>	<i>Середньо-місячні</i>	<i>Порядок розрахунку</i>	<i>За рік</i>	<i>Порядок розрахунків</i>
3.	Чисельність працівників усього, зокрема:	грн.	1506	рядок 3.1 + рядок 3.2	1506	не змінюється
3.1	керівників і фахівців	грн.	251	розрахунок 1.1.2, формула 1.4	251	не змінюється
3.2	робітників	грн.	1255	розрахунок 1.2.1, формула 1.7	1255	не змінюється
4.	Статутний капітал усього, зокрема:	грн.	5216250	розділ 1	5216250	не змінюється
4.1	основні фонди	грн.	2086500	рядок 1 табл. 1	2086500	не змінюється
4.2	оборотні кошти	грн.	3129750	рядок 1 табл. 1	3129750	не змінюється
5.	Виробіток на одного робітника	грн./чол.	20769,2	рядок 1 / рядок 3.2	249230,0	рядок 1 / рядок 3.2
	на одного працівника	грн./чол.	17307,7	рядок 1 / рядок 3	207691,9	рядок 1 / рядок 3
6.	Фондовіддача ФВ	грн./грн.	12,5	рядок 1 / рядок 4.1	149,91	рядок 1 / рядок 4.1
7.	Фондоозброєність ФО праці робітників	грн./чол..	1662,6	рядок 4.1 / рядок 3.2	1662,6	рядок 4.1 / рядок 3.2
8.	Коефіцієнт оборотності ОК	оборотів	8,33	рядок 2 / рядок 4.2	99,94	рядок 2 / рядок 4.2

2. Фондовіддача основних фондів. Цей показник характеризує, скільки гривень продукції підприємство одержує з кожної гривні, вкладеної в основні фонди; кількість продукції, що «віддає» одна гривня вартості основних фондів. Спрямування цього показника до максимуму за інших рівних умов розцінюється як позитивне явище в економіці використання основних фондів підприємства (зростання ефективності). Визначається фондовіддача за формулою:

$$ФВ = Q_{кр} / ОФ, \quad (1.11)$$

де ФВ – фондовіддача основних фондів, грн/грн.;

ОФ – вартість основних виробничих фондів підприємства, грн.;

3. Фондоозброєність праці робітників. Відображає вкладену в основні фонди суму капіталу підприємства, що приходить на одного робітника. Визначається цей показник відношенням середньомісячної (середньорічної) вартості основних виробничих фондів до середньої за аналізований період чисельності робітників:

$$\text{ФО} = \text{ОФ} / \text{Ч}_{\text{раб}}, \text{ грн./чол.} \quad (1.12)$$

4. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів підприємства. Цей показник характеризує величину поточних витрат (собівартості товарної продукції) підприємства, що приходяться на 1 грн. вартості залишків оборотних коштів підприємства на кінець аналізованого періоду або дату розрахунку:

$$\text{К}_{\text{об}} = \text{С} / \text{ОК}, \text{ оборотів} \quad (1.13)$$

де С – собівартість товарної продукції підприємства, що розраховуються як витрати підприємства, зменшені на обсяг незавершеного виробництва підприємства на кінець аналізованого періоду. *Примітка:* у базових розрахунках незавершене виробництво відсутнє.

ОК – сума оборотних коштів на кінець аналізованого періоду (у базових розрахунках – на дату розрахунку).

Висновок: Дохід становить 26065333,4 грн/чол., тобто один робітник підприємства виготовив продукції (надав послуг) на суму 26065333,4 грн. Величина річного показника виробітку на одного працівника (за загальною чисельністю трудових ресурсів підприємства) становить 207691,9 грн/чол., тобто один працівник підприємства виготовив продукції (надав послуг) на суму 207691,9 грн. Значення річного показника фондівіддачі становить 149,91 грн./грн., тобто одна гривня, вкладена в основні фонди, «принесла» підприємству 149,91 грн. продукції. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів за рік складає 99,94, тобто оборотні кошти здійснили майже 100 повних кругообертів за рік (від авансування коштів у закупівлю сировини до отримання грошових коштів від дебіторів).

2. РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА У ПОЧАТКОВОМУ ПЕРІОДІ (РОЦІ)

Виробнича програма підприємства в початковому році господарської діяльності передбачає збільшення доходів понад критичний беззбитковий їх обсяг, розрахований на підставі базових розрахунків (розділ 1).

Випереджальне збільшення доходів у порівнянні з витратами підприємства дозволять підприємству виконати своє головне завдання господарської діяльності – **одержання прибутку, а на його основі – збільшення свого виробничого потенціалу і своєї вартості.**

Для здійснення поставленої мети підприємство в початковому періоді своєї діяльності визначає свої завдання (приймає проєктні рішення) за наступними напрямками:

1. Залучення додаткової (понад базову) робочої сили, тобто збільшення середньосписочної чисельності робітників (у курсовій роботі – *індекс росту чисельності робітників у порівнянні з базовими розрахунками – $I_{роб}$*).

2. З метою мотивації праці встановлюється завдання по зростанню середньої заробітної плати робітників (*не менше планового рівня інфляції*); (у курсовій роботі – *індекс росту заробітної плати робітників – $I_{зн}$*).

3. Випереджальне (у порівнянні з ростом зарплати) завдання по зростанню продуктивності праці (виробітки) робітників (у курсовій роботі – *індекс росту виробітки робітників – $I_{вир}$*).

4. Випереджальне (у порівнянні з ростом виробітку робітників) завдання по зростанню фондоозброєності праці за рахунок придбання додаткової техніки і механізмів (у курсовій роботі – *індекс росту фондоозброєності праці – $I_{фп}$*).

Тобто, має дотримуватися наступна нерівність:

$$I_{роб} < I_{зн} < I_{вир} < I_{фп}$$

Варіанти завдань по росту індексів виробничої потужності підприємства приводиться в рядках 5, 6, 7, 8 табл. 1.

У розрахунку застосовані наступні значення індексів росту:

- Індекс росту чисельності робітників – $I_{роб} = 1,13$;
- Індекс росту заробітної плати робітників і керівників – $I_{зн} = 1,19$;
- Індекс росту виробітки робітників – $I_{вир} = 1,23$;
- Індекс росту фондоозброєності праці – $I_{фп} = 1,27$.

2.1. Розрахунки середньомісячних проєктних показників виробничо-економічної діяльності підприємства в стартовому (початковому) році господарювання

Проєктний обсяг середньомісячних доходів підприємства (обсяг продукції й послуг) D_n у початковому році визначається за формулою:

$$D_n = D_{баз} \times I_{роб} \times I_{вир} ; \quad (2.1)$$

де: $D_{\text{баз}}$ – доходи в базових розрахунках.

$$Dn = 2606533,6 \times 1,13 \times 1,23 = 36228206,9 \text{ грн}$$

Проектна середньосписочна чисельність робітників у стартовому році:

$$Ч_{\text{роб}}^n = Ч_{\text{роб}} \times I_{\text{роб}}^{\text{баз}} \quad (2.2)$$

$$Ч_{\text{роб}}^n = 1255 \times 1,13 = 1418,2 \text{ одиниці}$$

Приймаємо чисельність робітників – 1418 осіб (округлення до цілих).

Проектна середньосписочна чисельність керівників і фахівців у початковому періоді ($K_{\text{роб}}$ – див. пункт 3 табл. 1):

$$Ч_{\text{кф}}^n = Ч_{\text{роб}}^n / K_{\text{роб}} = 1418/5,0 = 283,6$$

Приймаємо $Ч_{\text{кф}}^n = 284$ чол.

Тобто, проектний індекс росту чисельності керівників (фахівців):

$$I_{\text{кф}} = Ч_{\text{кф}}^n / Ч_{\text{кф}}^{\text{баз}} = 284/251 = 1,13$$

Усього працівників: $1418 + 284 = 1702$ чол.

Проектний середньомісячний фонд заробітної плати робітників з нарахуваннями в поточному році:

$$\sum ЗП_{\text{роб}}^n = \sum ЗП_{\text{роб}}^{\text{баз}} \times I_{\text{зн}} \times I_{\text{роб}} \quad (2.3)$$

$$\sum ЗП_{\text{роб}}^n = 9537221,9 \times 1,19 \times 1,13 = 12824702,3 \text{ грн.}$$

Проектний середньомісячний фонд заробітної плати керівників (фахівців) з нарахуваннями в поточному році:

$$\sum ЗП_{\text{кф}}^n = \sum ЗП_{\text{кф}}^{\text{баз}} \times I_{\text{зн}} \times I_{\text{кф}} \quad (2.4)$$

$$\sum ЗП_{\text{кф}}^n = 1909147,5 \times 1,19 \times 1,13 = 2567230,6 \text{ грн.}$$

Проектний (необхідний) розмір вартості основних фондів підприємства ($ОФ_n$) у стартовому періоді за рахунок статутного фонду і придбання додаткової техніки (група 4 основних фондів) визначається за формулою:

$$ОФ_n = ОФ_{\text{баз}} \times I_n \times I_{\text{роб}} \quad (2.5)$$

$$ОФ_n = 2086500 \times 1,27 \times 1,13 = 2994386,2 \text{ грн.}$$

Приріст основних фондів у початковому періоді:

$$\Delta ОФ_{\text{ст}} = ОФ_{\text{ст}} - ОФ_{\text{баз}} = 2994386,2 - 2086500 = 90783,2 \text{ грн.}$$

Збільшення амортизаційних відрахувань за рахунок цього приросту визначається за формулою:

$$\Delta A = \Delta ОФ_n / T_a$$

де: T_a – мінімально допустимий термін корисного використання машин і обладнання (група 4 основних фондів), $T_a = 5$ років (див. табл. 1.1).

$$\Delta A = 90783,2 / 5 = 18156,7 \text{ грн.};$$

Середньомісячне збільшення амортизаційних відрахувань за рахунок введення додаткових $ОФ$ у початковому періоді:

$$\Delta A_{\text{міс}}^n = 18156,7 / 12 = 15130,6 \text{ грн.}$$

Розмір середньомісячних амортизаційних відрахувань у стартовому періоді:

$$A_{\text{міс}}^n = A_{\text{баз}} + \Delta A_{\text{міс}}^n = 46250,8 + 15130,6 = 61381,4 \text{ грн.}$$

Річна сума амортизаційних відрахувань (A_p) складає:

$$A_p^n = 61381,4 \times 12 \text{ міс} = 736576,8 \text{ грн.}$$

Середня норма амортизації розраховується: $H_{\text{ср}} = \frac{736576,8}{2994336,2} \times 100 = 24,6 \%$

Середньомісячна вартість матеріалів і енергоресурсів у початковому періоді ($C_{\text{ме}}^n$) визначається за формулою (1.8):

$$C_{\text{ме}}^n = \sum 3\Pi_{\text{роб}}^n \times K_{\text{рес}} = 12824702,3 \times 1,4 = 17954583,2 \text{ грн.}$$

Розрахункові середньомісячні загальновиробничі і адміністративні витрати в початковому періоді приймаються рівними їх розміру в базовому періоді (розділ 1.1.3), *тобто* $ЗВAB = 1220602,5 \text{ грн.}$

Середньомісячні *постійні* витрати (ПВ) в складі загальної суми витрат (формули 1.2 і 1.3):

$$ПВ_n = A_n + \sum 3\Pi_{\text{кф}}^n + ЗВAB_n$$

$$ПВ_n = 61381,4 + 2567230,6 + 1220602,5 = 3849214,5 \text{ грн.}$$

Середньомісячні *змінні* витрати у складі загальної суми витрат визначаються за формулою (1.9):

$$ЗВ = \sum 3\Pi_{\text{роб}}^n + C_{\text{ме}}^n$$

$$ЗВ = 12824702,3 + 17954583,2 = 30779285,5 \text{ грн.}$$

Загальна середньомісячна сума витрат складе:

$$ВВ_n = ЗВ_n + ПВ_n = 3849214,5 + 30779285,5 = 34628500 \text{ грн.}$$

Оборотні кошти, необхідні для ритмічного безперебійного здійснення виробничого процесу, складаються з 2 частин:

- нормовані оборотні кошти;
- ненормовані (проектні або фактично встановлені) оборотні кошти.

Нормовані оборотні кошти (**ОК^н**), наявність яких необхідно на початок кожного місяця (кінець попереднього), визначаються згідно прийнятим для підприємств даної галузі нормам до вартості матеріалів і енергоресурсів ($C_{\text{мер}}$) за наступними елементами оборотних коштів:

- 1) норма оборотних коштів у виробничих запасах – $N_{\text{вз}}$;
- 2) норма оборотних коштів у незавершеному виробництві – $N_{\text{нв}}$;
- 3) норма оборотних коштів у витратах майбутніх періодів – $N_{\text{мп}}$;
- 4) норма оборотних коштів у готовій продукції на складі – $N_{\text{гп}}$.

Ненормовані оборотні кошти проектується самим підприємством виходячи з умов ринку і реалізації продукції (відвантажена, але не оплачена продукція, дебіторська заборгованість на кінець місяця).

У курсовій роботі коефіцієнт ненормованих оборотних коштів для всіх варіантів прийнятий: $K_{\text{ос}}^{\text{нн}} = 0,2$ від суми нормованих оборотних коштів.

У курсовій роботі нормативи оборотних коштів за їх елементами наведені по варіантах завдання в п. 9 табл. 1.

Прийняті: $N_{пз} = 6\%$; $N_{нп} = 7\%$; $N_{б} = 4\%$; $N_{гп} = 5\%$.

Тобто: 1) ОК у виробничих запасах:

$$OK_{вз} = C_{ме} \times N_{пз} = 17954583,2 \times 0,06 = 1077275 \text{ грн.}$$

2) ОК у незавершеному виробництві:

$$OK_{нв} = C_{ме} \times N_{нп} = 17954583,2 \times 0,07 = 1256820,8 \text{ грн.}$$

3) ОК у витратах майбутніх періодів:

$$OK_{мн} = C_{ме} \times N_{б} = 17954583,2 \times 0,04 = 718183,3 \text{ грн.}$$

4) ОК у готовій продукції на складі:

$$OK_{гп} = C_{ме} \times N_{гп} = 17954583,2 \times 0,05 = 897729,2 \text{ грн.}$$

Місячна сума нормованих оборотних коштів:

$$OK_n = OK_{пз} + OK_{нп} + OK_{б} + OK_{гп} \quad (2.7)$$

$$OK_n = 1077275 + 1256820,8 + 718183,3 + 897729,2 = 3950008,3 \text{ грн.}$$

Загальна місячна проектна сума оборотних коштів (нормованих і ненормованих) у початковому році визначається за формулою:

$$OK_{п} = OK_n \times (1 + K_{oc}^{мн}) \quad (2.8)$$

$$OK_{п} = 3950008,3 \times (1 + 0,2) = 4740009,96 \text{ грн.}$$

У т.ч. ненормовані оборотні кошти (дебіторська заборгованість) запроєктовані в розмірі:

$$OK_{нн} = OK_n \times K_{oc}^{мн} = 3950008,3 \times 0,2 = 790001,7 \text{ грн.}$$

Згідно формули (1.13) коефіцієнт середньомісячної оборотності оборотних коштів визначається:

$$K_{об}^{міс} = \frac{B}{OK} = \frac{BB_{см} - НП}{OK} = \frac{34628500 - 1256820,8}{4740009,96} = 7,04 \text{ оборотів}$$

Річний коефіцієнт оборотності визначається аналогічно:

$$K_{об}^{р} = \frac{B}{OK} = \frac{BB_{см} - НП}{OK} = \frac{415542000 - 1256820,8}{4740009,96} = 87,4 \text{ оборотів.}$$

Результати всіх розрахунків, проведених у розділі 2, зводяться в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Проектні показники виробничо-економічної діяльності підприємства в стартовому році

№ п/п	Найменування показника	Одиниця виміру	Середньо-місячні	Порядок розрахунку	За рік	Порядок розрахунків
1	Виручка	грн.	43473848,3	рядок 2 + рядок 3	521686180	рядок 1 x 12
2	ПДВ	грн.	7245641,4	20 % п. 3	86947696,8	рядок 2 x 12
3	Доходи	грн.	36228206,9	розрахунок 2.1.1	434738483	рядок 3 x 12
4	Прибуток	грн.	1599706,9	п. 3 – п. 5	19196483	рядок 4 x 12

№ п/п	Найменування показника	Одиниця виміру	Середньо-місячні	Порядок розрахунку	За рік	Порядок розрахунків
5	Витрати, всього, зокрема:	грн.	34628500	рядок 5.1+ рядок 5.2	415542000	рядок 5 x 12
5.1	Постійні витрати всього, зокрема:	грн.	3849214,5	рядок5.1.1+ рядок5.1.2+ рядок5.1.3	46190574	рядок 5.1 x 12
5.1.1	– амортизація ОФ	грн.	61381,4	розрахунок 2.1.6	736576,8	рядок 5.1.1 x 12
5.1.2	– зарплата керівників і фахівців з нарахуваннями	грн.	2567230,6	розрахунок 2.1.3	30806768,4	рядок 5.1.2 x 12
5.1.3	– загально виробничі і адміністративні витрати	грн.	1220602,5	рядок 2.1.3 табл. 1.2	14647230	рядок 5.1.3 x 12
5.2	Змінні витрати всього, зокрема:	грн.	30779285,5	рядок5.2.1+ рядок5.2.2	369351426	рядок 5.2 x 12
5.2.1	– зарплата робітників з нарахуваннями	грн.	12824702,3	розрахунок 2.1.3	153896428	рядок 5.2.1 x 12
5.2.2	– вартість матеріалів і енергоресурсів	грн.	17954583,2	розрахунок 2.1.7	215454998	рядок 5.2.2 x 12
6	Чисельність працівників усього, зокрема:	чол.	1702	розрахунок 2.1.2	1702	розрахунок 2.1.2
6.1	– керівників і фахівців	чол.	284	розрахунок 2.1.2	284	розрахунок 2.1.2
6.2	– робітників	чол.	1418	розрахунок 2.1.2	1418	розрахунок 2.1.2
7	ОФ	грн.	2994336,2	розрахунок 2.1.4	2994336,2	розрахунок 2.1.4
8	Загальна сума оборотних коштів на кінець місяця	грн.	4740009,96	розрахунок 2.1.12	474009,96	розрахунок
9	Виробітка – на одного робітника	грн/ чол	25548,8	рядок 3 / рядок 6.2	306585,7	рядок 3 / рядок 6.2
	– на одного працівника	грн/чол	21285,7	рядок 3 / рядок. 6	255428	рядок 3 / рядок 6

№ п/п	Найменування показника	Одиниця виміру	Середньо- місячні	Порядок розрахунку	За рік	Порядок розрахунків
10	Фондовіддача основних фондів	грн/грн.	12,1	рядок 3 / рядок 7	145,2	рядок 3 / рядок 7
11	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	Об.	7,04	розрахунок 2.1.13	87,4	розрахунок 2.1.13
12	Фондоозброєність праці робітників	грн/чол	2111,7	рядок 7 / рядок 6.2	2111,7	рядок 7 / рядок 6.2

2.2. Розподіл прибутку і складання балансу підприємства на початковий рік

За результатами господарської діяльності в стартовому році підприємству необхідно мати власний капітал, розмір якого визначається **сумою необхідних** основних фондів і оборотних коштів (нормованих і ненормованих):

$$B^n = O\Phi_n + OK_n \quad (2.9)$$

Згідно рядків 7 і 8 табл. 2.1:

$$B^n = 2994336,2 + 4740009,96 = 7734346,2 \text{ грн.}$$

Розмір необхідного фонду накопичення (**ФН**) (додаткового і резервного капіталу) визначається як різниця необхідного власного капіталу (**ВК**) і статутного капіталу (**СК**) за формулою:

$$\Phi N_{cm} = BK^n - SK \quad (2.10)$$

$$\Phi N_{cm} = 7734346,2 - 5216250 = 2518096,2 \text{ грн}$$

Фонд накопичення складається із двох частин: *фонду розвитку виробництва* (додаткові вкладення капіталу в основні і оборотні кошти) і *резервного фонду*. Підприємство самостійно визначає структуру фонду накопичення.

Розподіл прибутку підприємства, отриманого за підсумками стартового року, здійснюється за ієрархічною схемою (рис.1).

Фонд споживання (**ФС**) визначається як різниця між чистим прибутком підприємства (**П_{чист}**) і фондом накопичення (формула 2.10):

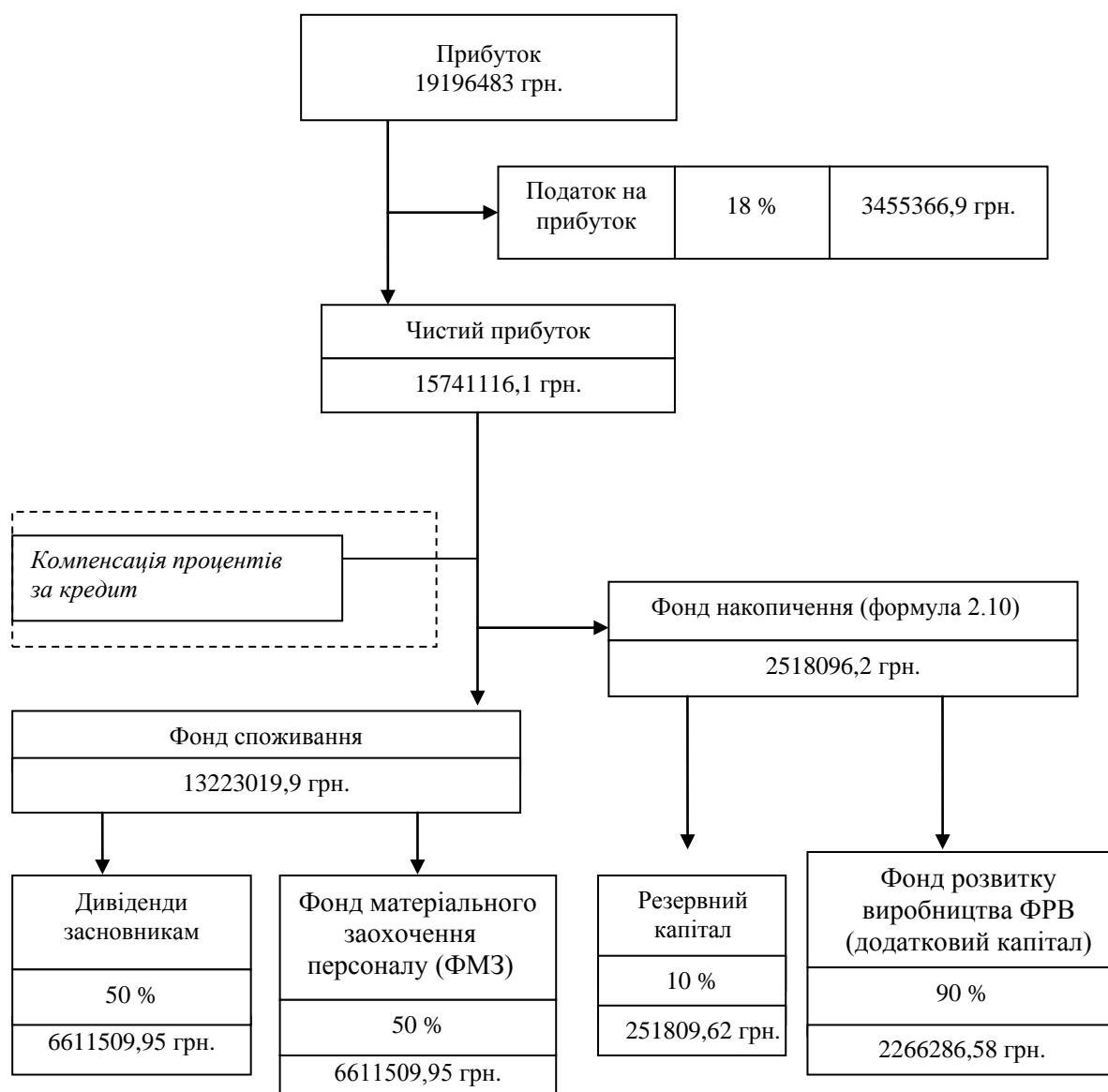
$$\Phi C = \Phi П - \Phi Н \quad (2.11)$$

Фонд споживання складає:

$$\Phi П = 15741116,1 - 2518096,2 = 13223019,9 \text{ грн.}$$

На підставі даних табл. 2.1 і результатів розподілу балансового прибутку (рис. 2.1) складається баланс підприємства на стартовий рік господарювання (табл. 2.2). При цьому рядок 1165 активу балансу (гроші та їх еквіваленти) визначається як сума фонду споживання і річної амортизації (амортизаційного фонду, розрахунок 2.1.6).

$$\text{Грошові кошти} = 13223019,9 + 736576,8 = 13959596,7 \text{ грн.}$$

Рис. 2.1. Схема пріоритетності (черговості) розподілу суми балансового прибутку

Таким чином, підприємство розподіляє свій чистий прибуток до **фонду споживання** (використовується для *стимулювання* зацікавленості працівників у досягненні високих результатів праці та для *виплат доходів* засновникам (власникам) підприємства) – 13223019,9 грн., та до **фонду накопичення** (для фінансування витрат, пов'язаних зі зростанням обсягів виробництва, технічним переозброєнням, вдосконаленням технологій виробництва та інших потреб, що забезпечують *розвиток та зміцнення* матеріально-технічної бази підприємства, а також для створення *резервного* (страхового) *фонду* на випадок різкого погіршення фінансового стану у результаті тимчасової зміни ринкової кон'юнктури, стихійних лих тощо) – 2518096,2 грн.

Таблиця 2.2

Баланс (Звіт про фінансовий стан) Форма № 1, Активи

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
– первісна вартість	1001		
– накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
– первісна вартість	1011	2686500	2994336,2
– знос	1012		736576,8
– залишкова вартість	1011- 1012	2686500	2257759,4
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
– що обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
– інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2686500	2257759,4
II. Оборотні активи			
Запаси, зокрема:	1100		
– готова продукція			897729,2
– виробничі запаси			1077275
– незавершене виробництво			1256820,8
– фонд споживання			13223019,9
– амортизаційний фонд			736576,8
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		790001,7

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130		
– за виданими авансами			
– з бюджетом	1135		
– зокрема з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	3129750	13959596,7
Витрати майбутніх періодів	1170		718183,3
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	3129750	18699606,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	5216250	20957366,1

Таблиця 2.3

Баланс (Звіт про фінансовий стан) Форма № 1, Пасиви

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5216250	5216250
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		2266286,58
Резервний капітал	1415		251809,62
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	5216250	7734346,2
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
– довгостроковими зобов'язаннями	1610		
– товари, роботи, послуги	1615		
– розрахунками з бюджетом	1620		
– зокрема з податку на прибуток	1621		
– розрахунками зі страхування	1625		
– розрахунками з оплати праці	1630		6611509,95
Поточні забезпечення	1660		6611509,95
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		13223019,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	5216250	20957361,1

3. РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ПЛАНОВИЙ ПЕРІОД (РІК)

Задача розрахунку економічних показників підприємства на плановий період (рік) передбачає досягнення головної мети – **збільшення виручки в умовах заданого рівня росту** на цей період показників:

1. Збільшення доходів підприємства.
2. Збільшення чисельності персоналу (працівників).
3. Зростання заробітної плати працівників.

При цьому темпи зростання доходів і виробітку повинні випереджати темпи росту чисельності працівників і темпи росту заробітної плати. Варіанти вихідних даних вказані **в табл. 1, рядок 10**.

Досягнутий у попередньому (початковому) році рівень фондівіддачі основних виробничих фондів (f_{cm}) приймається стабільний (незмінним) і на плановий період, тобто: $f_{nl} = f_{cm}$.

Планові завдання:

1. Індекс зростання доходів – $I_{вд}^{nl} = 1,38$
2. Індекс збільшення середньомісячної чисельності працівників – $I_{числ}^{nl} = 1,11$
3. Індекс росту середньомісячної заробітної плати працівників – $I_{зн}^{nl} = 1,14$

Розрахунок всіх планових показників проводиться на підставі показників стартового періоду (див. табл. 2.1).

Планові показники середньомісячного і річного обсягу доходів (D_{nl}):

$$D_{nl} = D_n \times I_D^{nl} \quad (3.1)$$

$$D_{міс} = 36228206,9 \times 1,38 = 49994925,5 \text{ грн.}$$

$$D^p = 434738483 \times 1,38 = 599939107 \text{ грн}$$

Планова середньомісячна чисельність працівників ($Ч_{смис}^{nl}$):

$$Ч_{смис}^{nl} = Ч_n \times I_{чис}^{nl} \quad (3.2)$$

$$Ч_{смис}^{nl} = 1702 \times 1,11 = 1872 \text{ чол.,}$$

На підставі співвідношення чисельності робітників на одну штатну одиницю керівників і фахівців (див. розрахунки в розділі 2.1.2), визначаємо середньомісячну чисельність окремо робітників і керівників.

У розрахунку 2.1.2 розділу 2 прийнята чисельність робітників – 1418 чол., керівників і фахівців – 284 чол., усього – 1702 чол.

Планова середньомісячна чисельність **робітників**:

$$\frac{1872 \times 1418}{1702} = 1559,6 \text{ одиниць} \text{ приймаємо } 1560 \text{ осіб, } \mathbf{робітників:}$$

$$\frac{1872 \times 284}{1702} = 312,4 \text{ одиниць, приймаємо 312 осіб. керівників і фахівців}$$

Плановий виробіток на одного працівника (середньомісячний – $B_{нл}^{міс}$ і річний $B_{нл}^{\text{р}}$):

$$B_{нл} = \frac{Д_{нл}}{Ч_{смів}} \quad (3.3)$$

$$B_{нл}^{міс} = \frac{49994925,5}{1872} = 26706,7 \text{ грн/чол}$$

$$B_{нл}^{\text{р}} = \frac{599939107}{1872} = 320480,3 \text{ грн/чол}$$

$$\text{Індекс росту виробітку: } I_{вир}^{нл} = \frac{B_{нл}^{міс}}{B_{см}^{міс}} = \frac{26706,7}{21285,7} = 1,25$$

Фонд середньомісячної заробітної плати в плановому періоді:

– робітників:

$$\sum ЗП_{роб}^{нл} = \sum ЗП_{роб}^{см} \times I_{числ}^{нл} \times I_{ЗП}^{нл} \quad (3.4)$$

– керівників і фахівців:

$$\sum ЗП_{рук}^{нл} = \sum ЗП_{рук}^{см} \times I_{числ}^{нл} \times I_{ЗП}^{нл} \quad (3.5)$$

$$\sum ЗП_{роб}^{нл} = 12824702,3 \times 1,11 \times 1,14 = 16228378,3 \text{ грн}$$

$$\sum ЗП_{рук}^{нл} = 2567230,6 \times 1,11 \times 1,14 = 3248573,6 \text{ грн}$$

Необхідний розмір основних фондів у плановому періоді:

$$ОФ_{нл} = \frac{Д_{нл}^{міс}}{f_{нл}} \quad (3.6)$$

$Д_{нл}^{міс} = 49994925,5$ (розрахунок 3.1), фондівіддача $f_{нл} = f_{см} = 12,1$ (табл. 2.1), тобто:

$$ОФ_{нл} = \frac{49994925,5}{12,1} = 4131812 \text{ грн}$$

Необхідний розрахунковий приріст основних фондів у плановому періоді:

$$\Delta ОФ^{нл} = ОФ_{нл} - ОФ_{п} \quad (3.7)$$

$$\Delta ОФ^{нл} = 4131812 - 2994336,2 = 1137475,8 \text{ грн}$$

Розмір річних амортизаційних відрахувань у плановому періоді:

$$A_{нл} = \frac{ОФ_{нл} \times H_{нл}}{100} \quad (3.8)$$

де $H_{нл}$ – норма амортизаційних відрахувань у плановому періоді ($H_{нл} = H_{см} = 24,6\%$) (див. розрахунок 2.1.6).

$$A = \frac{4131812 \times 24,6}{100} = 1016425,75 \text{ грн}$$

Середньомісячна амортизація по всьому обсягу основних фондів:

$$A_{нл}^{міс} = \frac{1016425,75}{12} = 84702,1 \text{ грн}$$

Планова середньомісячна вартість матеріалів і енергетичних ресурсів ($C_{мзр}^{нл}$) розраховується за формулою (1.8):

$$C_{ме}^{нл} = \sum ЗП_{роб}^{нл} \times K_{рес} = 16228378,3 \times 1,4 = 22719729,6 \text{ грн}$$

Сума загальновиробничих і адміністративних витрат у плановому періоді приймається рівною сумі цих витрат у попередньому (стартовому) році.

$$ЗВAB^{нл} = ЗВAB^{см} = 1220602,5 \text{ грн (див. розрахунок 2.1.8)}$$

Середньомісячні **постійні** витрати в плановому періоді ($C_{нл}$):

$$C_{нл} = A_{нл} + \sum ЗП_{кф}^{нл} + ЗВAB^{нл} \quad (3.9)$$

$$C_{нл} = 84702,1 + 2926642,9 + 1220602,5 = 4231947,5 \text{ грн}$$

Середньомісячні **змінні** витрати в плановому періоді з урахуванням місцевих податків визначаються за формулою:

$$ЗВ = \sum ЗП_{роб}^{нл} + C_{ме}^{нл} + МН \quad (3.10)$$

$$ЗВ = 16228378,3 + 22719729,6 = 38948107,9 \text{ грн}$$

Загальна сума середньомісячних витрат:

$$ВР_{нл} = C_{нл} + V_{нл} \quad (3.11)$$

$$ВР_{нл} = 4231947,5 + 38948107,9 = 43180055,4 \text{ грн}$$

Розрахунок нормованих і ненормованих оборотних коштів у плановому періоді проводиться за нормами, наведеними у пункті 9 табл. 1 вступу за формулою:

$$OK_{нл} = C_{ме}^{нл} \times N \quad (3.12)$$

де N – відповідний норматив по елементах оборотних коштів.

Розмір оборотних коштів становить:

1. у виробничих запасах: $22719729,6 \times 0,06 = 1363183,8 \text{ грн}$;
2. у незавершеному виробництві: $22719729,6 \times 0,07 = 1590381,1 \text{ грн}$;
3. у витратах майбутніх періодів: $22719729,6 \times 0,04 = 908789,2 \text{ грн}$;
4. у готовій продукції: $22719729,6 \times 0,05 = 1135986,5 \text{ грн}$.
5. усього нормовані оборотні кошти (сума пунктів 1 - 4) – $4998340,6 \text{ грн}$.
6. ненормовані оборотні кошти (20 % нормованих) $4998340,6 \times 0,2 = 999668,1 \text{ грн}$.

Разом оборотних коштів: $OK_{нл} = 4998340,6 + 999668,1 = 5998008,7 \text{ грн}$.

Коефіцієнт середньомісячної оборотності оборотних коштів розраховується за формулою 1.13 і розрахунком 2.1.3:

$$K_{об}^{нл} = \frac{ВВ_{нл} - НП_{нл}}{OK_{нл}} = \frac{43180055,4 - 2339225,7}{5998008,7} = 6,81 \text{ оборотів}$$

Річний коефіцієнт оборотності ОК:

$$K_{об}^{nl} = \frac{BB_{nl} - НП_{nl}}{OK_{nl}} = \frac{518160665 - 2339225,7}{5998008,7} = 85,99 \text{ оборотів}$$

Результати всіх розрахунків, проведених у розділі 3, зводяться в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Показники виробничо-економічної діяльності підприємства
в плановому періоді**

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Середньомісячний	За рік
1.	Виручка	грн.	59993910,6	719926928
2.	ПДВ	грн.	9998985,1	119987821
3.	Доходи	грн.	49994925,5	599939107
4.	Прибуток	грн.	6492939,3	77915271,6
5.	Витрати, зокрема:	грн.	43501986,2	522023833,5
5.1	Постійні витрати, з них:	грн.	4553878,25	54646538,5
5.1.1	Амортизація ОВФ	грн.	84702,1	1016425,2
5.1.2	Зарплата керівників і фахівців з нарахуваннями	грн.	3448573,6	38982883,2
5.1.3	Загальновиробничі і адміністративні витрати	грн.	1220602,5	14647230
5.2	Змінні витрати, з них:	грн.	38948107,9	467377295
5.2.1	– зарплата робітників з нарахуваннями	грн.	16228378,3	194740540
5.2.2	– вартість матеріалів й енергоресурсів	грн.	22719729,6	272636755
6.	Чисельність працівників усього, зокрема:	осіб	1872	1872
6.1	– керівників і фахівців		312	312
6.2	– робітників		1560	1560
7.	Основні фонди	грн.	4131812	4131812
8.	Загальна сума оборотних коштів на кінець місяця (року)	грн.	5998008,7	5998008,7
9.	Виробіток:			
9.1	– на одного працівника	грн./чол.	32048,03	384576,35
9.2	– на одного робітника	грн./чол.	26706,69	320480,29
10.	Фондовіддача	грн./грн.	12,1	145,2
11.	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	оборотів	6,81	85,99
12.	Фондоозброєність праці робітників	грн./чол.	2648,6	2648,6

Необхідний розмір виробничого капіталу для здійснення господарської діяльності підприємства визначається за формулою (2.9) і даними табл. 3.1 (рядок 7 і рядок 8).

$$K_{nl} = 3922252,5 + 5998008,7 = 10129820,7 \text{ грн}$$

Розмір необхідного фонду накопичення (додаткового і резервного капіталу) в плановому періоді визначається за формулою (2.10).

$$\Phi H_{nl} = 10129820,7 - 5216250 = 4913570,7 \text{ грн}$$

Розподіл прибутку підприємства в плановому періоді здійснюється за схемою розподілу (рис. 1) і результати зводяться в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розподіл прибутку підприємства в плановому періоді (році)

№ п/п	Показник	Сума, грн.	Порядок розрахунку
1.	Валовий прибуток	77915271,6	Пункт 4 табл. 3.1.
2.	Податок на прибуток	14024748,9	18 % рядка 1
3.	Чистий прибуток	63890522,7	рядок 1 – рядок 2
4.	Фонд накопичення	4913570,7	Розрахунок 3.15
5.	зокрема: – резервний фонд (капітал) – додатковий капітал	491357,07 4422213,63	10 % рядок 4 90 % рядок 4
6.	Фонд споживання, зокрема: – дивіденди акціонерам – фонд матеріального заохочення (ФМЗ)	58976952 29488476 29488476	рядок 3 - рядок 4 50 % рядок 6 50 % рядок 6

За підсумками розрахунку планових показників складається плановий баланс підприємства (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Баланс (Звіт про фінансовий стан) Форма № 1, Активи

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
– первісна вартість	1001		
– накопичена амортизація	1002		

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
– первісна вартість	1011	2994336,2	4131812
– знос	1012	736576,8	1064425,75
– залишкова вартість	1011-1012	2257759,4	3067386,25
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
– що обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
– інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2257759,4	3067386,25
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100		
– виробничі запаси		1077275	1363183,8
– незавершене виробництво		1256820,8	1590381,1
– готова продукція		897729,2	1135986,5
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	790001,7	999668,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
– за виданими авансами	1130		
– з бюджетом	1135		
– зокрема з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Гроші та їх еквіваленти	1165	13959596,7	59993377,8
– фонд споживання		13223019,9	58976952
– амортизаційний фонд		736576,8	1016425,75
Витрати майбутніх періодів	1170	718183,3	908789,2
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	18699606,7	66039386,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300 (1095+1195)	20957366,1	69106772,7

Таблиця 3.4

Баланс (Звіт про фінансовий стан) Форма № 1, Пасиви

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5216250	5216250
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	2266286,58	4422213,63
Резервний капітал	1415	251809,62	491357,07
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	7734346,2	10129820,7
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
– довгостроковими зобов'язаннями	1610		
– товари, роботи, послуги	1615		
– розрахунками з бюджетом	1620		
– зокрема з податку на прибуток	1621		
– розрахунками зі страхування	1625		
– розрахунками з оплати праці	1630	6611509,95	29488476
Поточні забезпечення	1660	6611509,95	29488476
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	20957366,1	58976952
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1900	20957366,1	69106772,7
Баланс	1600		

4. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність виробництва і реалізації продукції підприємства характеризується рівнем віддачі витрат і ступенем використання ресурсів.

Абсолютним кінцевим показником результативності підприємницької діяльності підприємства є **прибуток**.

Відносним показником ефективності виробництва є показники **рентабельності** по наступних основних групах:

- 1) Рентабельність витрат:

$$p_B = \frac{ВП}{B} \times 100 \quad (4.1)$$

- 2) Рентабельність виробництва:

$$P_{Вир} = \frac{ЧП}{ОФ + ОК} \times 100 \quad (4.2)$$

- 3) Рентабельність реалізації:

$$P_{реал} = \frac{ВП}{B_{реал}} \times 100 \quad (4.3)$$

- 4) Рентабельність активів (капіталу):

$$P_{Актив} = \frac{ВП}{A} \times 100 \quad (4.4)$$

- 5) Рентабельність власного капіталу:

$$P_{вк} = \frac{ЧП}{ВК} \times 100 \quad (4.5)$$

де: ВП – валовий прибуток; ЧП – чистий прибуток; В – витрати; ОФ і ОК – середньорічний розмір вартості основних і оборотних коштів відповідно; $B_{реал}$ – виручка від реалізації товарної продукції (реалізована продукція); А – активи підприємства; ВК – власний капітал.

Показники рентабельності представляють собою відносні показники прибутковості діяльності підприємства і показують, скільки гривень прибутку (валового чи чистого) приносить гривня витрат чи виручки (коштів, вкладених в активи (рентабельність активів), основні фонди та оборотні кошти (рентабельність виробництва), гривня валових витрат (рентабельність валова), гривня власного капіталу (рентабельність власного капіталу) чи гривня виручки (рентабельність реалізації)). Рентабельність вимірюється, як правило, у відсотках. У випадку виміру рентабельності у частках, показник прямо показує суму прибутку з однієї гривні витрат чи виручки (наприклад, рентабельність активів дорівнює 0,5 грн/грн., тобто одна гривня активів «принесла» 0,5 грн. прибутку).

Виручка від реалізованої товарної продукції ($V_{\text{реал}}$) визначається за формулою:

$$V_{\text{реал}} = \Pi_{\text{тов}} + \Delta \text{ГП} + \Delta \text{Д} \quad (4.6)$$

де: $\Pi_{\text{тов}}$ – обсяг товарної продукції:

$$\Pi_{\text{тов}} = \text{Д} + \Delta \text{НП} \quad (4.7)$$

Д – доходи підприємства (за рік);

$\Delta \text{НП}$ – зміна залишків незавершеного виробництва протягом року:

$\Delta \text{НП} = \text{НП}_{\text{нг}} - \text{НП}_{\text{кг}}$ (різниця залишків незавершеного виробництва на початок і кінець року).

$\Delta \text{ГП}$ – зміна залишків річної продукції на складі протягом року:

$\Delta \text{ГП} = \text{ГП}_{\text{пр}} - \text{ГП}_{\text{кр}}$ (різниця залишків готової продукції на початок і кінець року).

$\Delta \text{Д}$ – зміна на кінець року залишків дебіторської заборгованості (відвантаженої, але не оплаченої продукції, а також аванс іншим підприємствам):

$\Delta \text{Д} = \text{Д}_{\text{пр}} - \text{Д}_{\text{кр}}$ (різниця залишків дебіторської заборгованості на початок і кінець року).

$$\Pi_{\text{тов}}^{\text{п}} = 434738483 + (0 - 1256820,8) = 433481662,2 \text{ грн.}$$

$$V_{\text{реал}}^{\text{п}} = 433481662,2 + (0 - 897729,2) + (0 - 790001,7) = 431793931,3 \text{ грн.}$$

$$\Pi_{\text{тов}}^{\text{пл}} = 599939107 + (1256820,8 - 1590381,1) = 599605546,7 \text{ грн.}$$

$$V_{\text{реал}}^{\text{пл}} = 599605546,7 + (897729,2 - 1135986,5) + (790001,7 - 999668,1) = 599157623 \text{ грн.}$$

Таблиця 4.1

Розрахунок показників ефективності виробництва (тис. грн.)

Показник	Базовий рівень	Початковий період	Плановий період
Валовий прибуток	-	19196,483	77915,27
Чистий прибуток	-	15741,11	63890,52
Витрати	312784	415542	522023,83
Середньорічна вартість:			
– основних фондів	2086,5	2994,33	4131,81
– оборотних коштів	3129,7	4740	5998
Виручка від реалізації продукції (розрахунок 4.1)	312784	431793,93	599157,6
Активи підприємства по балансу	5216,25	20957,36	65106,77
Власний капітал по балансу	5216,25	7734,34	10129,82
1) Рентабельність витрат – $R_{\text{в}}$ (%)	-	4,61	14,92
2) Рентабельність виробництва – $R_{\text{вир}}$ (%)	-	203,52	630,71

Показник	Базовий рівень	Початковий період	Плановий період
3) Рентабельність реалізації – $R_{\text{реал}}$ (%)	-	4,45	13,004
4) Рентабельність активів – $R_{\text{акт}}$ (%)	-	91,59	119,67
5) Рентабельність власного капіталу – $R_{\text{кап}}$ (%)	-	203,52	630,72
6) Виробіток, (тис.грн./чол.)			
– на одного робітника	249,2	306,58	320,48
– на одного працівника	207,7	255,42	384,57
7) Фондовіддача основних фондів (грн. /грн)	149,91	145,2	145,2
8) Фондоозброєність праці робітників (тис. грн./чол.)	1662,6	2111,7	2648,6
9) Коефіцієнт оборотності оборотних коштів (грн./грн.)	99,94	87,4	85,99

5. ПОРЯДОК ПОДАННЯ І ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Уніфіковані вимоги до перевірки на академічний плагіат письмових курсових робіт здобувачів вищої освіти

Основною вимогою до подання здобувачем курсової роботи та захисту є процедура проведення перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на наявність академічного плагіату.

Основним завданням перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти є визначення ступеня подібності тексту роботи до текстів документів, що містяться в базах даних та в мережі Інтернет.

Отже першим етап є самостійна автоматизована перевірка здобувачем вищої освіти курсової роботи на академічний плагіат проводиться з використанням програмно-технічних засобів за допомогою однієї з комп'ютерних програм, зокрема, які знаходяться у відкритому доступі у мережі Інтернет (програми «eTXT Антиплагіат», «Content Watch», «Advego Plagiatus» та ін).

Детальна інформація про відкриті доступні мережі Інтернет, що дозволяють самостійно перевіряти роботи

1. Програма «eTXT Антиплагіат» має декілька способів використання:

- онлайн-перевірка (<https://www.etxt.ru/antiplagiat/>), яка дозволяє безпосередньо на офіційному сайті перевірити курсову роботу на плагіат;
- програма для ПК;
- при виборі проходження перевірки зі встановленням програми на ПК: завантажити програму та встановити на ПК (файл «setup.exe»);
- налаштувати перевірку (для коректної перевірки обирається Google);
- ввести текст роботи (власноруч або завантажити файл через меню «Відкрити файл»).

2. Програма «Content Watch» передбачає наступний порядок користування: текст вставляється у редактор тексту в головному вікні програми (<https://content-watch.ru/text/>).

– обсяг контенту, який можна перевірити за один раз, – до 10 тисяч знаків без пробілів (8-10 сторінок роботи). Розбийте матеріал курсової роботи на декілька блоків і обробіть кожен окремо;

– після завантаження тексту необхідно натиснути «Перевірка»;

– перевірити унікальність тексту (без доступу до Інтернету програма працювати не буде);

– після проходження перевірки у вікні програми з'являється результат (внизу сторінки). Число зліва – кількість оригінального тексту без збігів. Праворуч – підозра на плагіат. Не унікальний текст підсвічується кольоровим маркером.

3. До основних функцій програми «Advego Plagiatus» відносяться: перевірка матеріалів; показ сайтів, на яких знайдені збіги; робота з 5-ти пошуковими системами (Google, Rambler, Bing, Nigma та Yahoo); можливість зміни і редагування текстів в програмі; два ступені перевірки тексту:

«Перевірити унікальність» і «Глибока перевірка»; функція «прибрати теги» при аналізі сторінок сайту; можливість підсвічування частин тексту, які не унікальні.

Порядок користування програмою. Програма завантажується на ПК (<https://advego.com/plagiatus/>):

– текст вставляється у редактор тексту в головному вікні програми. Далі проводиться перевірка тексту роботи на унікальність.

– після перевірки у вікні програми з'являється результат. Число зліва кількість оригінального тексту без збігів. Праворуч – підозра на плагіат. Не унікальний текст підсвічується жовтим маркером.

Після проведення самостійної перевірки курсової роботи на академічний плагіат, здобувач вищої освіти обов'язково надсилає електронний варіант курсової роботи для перевірки системою Unichек.com на кафедру та додає до нього результати самостійної перевірки курсової роботи (у вигляді звіту програми перевірки на плагіат – скрін-шоту екрану із зазначенням результатів перевірки на академічний плагіат).

Для подання на перевірку роботи здобувач вищої освіти обов'язково повинен надати в електронному вигляді роботу на кафедру»

У електронному вигляді здобувач вищої освіти має прикріпити файл для перевірки курсової роботи на плагіат та прикріпити файл із результатами самостійної перевірки курсової роботи на плагіат. За підготовку файлу курсової роботи, що підлягає перевірці, відповідає автор курсової роботи. Формат файлу має бути прийнятним для перевірки на академічний плагіат (підтримуються формати файлів: doc, docx та pdf формати).

Найменування файлу роботи має містити прізвище особи, яка виконала роботу та вказівку на вид роботи (наприклад: Іванов Курсова робота)

Механізм перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на плагіат з використанням комп'ютерної системи Unichек.com

Здобувачі вищої освіти в обов'язковому порядку мають подати на кафедру декларацію по дотримання принципів академічної доброчесності, засвідчену власним підписом (Додаток 3).

Здобувачі вищої освіти подають роботи на перевірку за один місяць до дати захисту *після обов'язкового узгодження остаточного варіанту роботи з науковим керівником*. Протягом 5 робочих днів після надання *кафедрою* курсової роботи на перевірку, Адміністратор системи здійснює перевірку роботи на унікальність та на наявність академічного плагіату. Адміністратор формує зведену таблицю, у якій вказує П.І.Б. здобувачів вищої освіти, які направили на перевірку роботи, назву факультету, назву кафедри, відсоток оригінальності тексту курсової роботи. Відповідні узагальнені таблиці надсилаються на факультети та кафедри протягом 5 робочих днів після надання робіт на перевірку.

За умови низької оригінальності тексту курсової роботи здобувач вищої освіти не допускається до захисту курсової роботи, має доопрацювати

роботу та пройти повторну перевірку на плагіат. На доопрацювання курсової роботи здобувачу вищої освіти призначається термін у два тижні. Через два тижні здобувач вищої освіти подає роботу на перевірку керівнику на кафедрі із зазначеними результатами власної повторної перевірки на академічний плагіат (програми «eТХТ Антиплагіат», «Content Watch», «Advego Plagiatus»).

Результати перевірки унікальності робіт в подальшому повинні бути проаналізовані на кафедрі з метою виявлення рівня академічного плагіату. Остаточне рішення щодо наявності у роботі плагіату приймається кафедрами на своїх засіданнях.

Оцінка рівня відповідальності та умови визнання запозичень правомірними.

В якості критеріїв допуску курсової роботи здобувачів вищої освіти до захисту на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ використовується відповідний показник рівня оригінальності тексту у відсотках, отриманих за допомогою комп'ютерної системи Unichек.com., зменшений на відсоток правомірних запозичень.

Виявлені у тексті курсової роботи запозичення вважаються правомірними, якщо вони є належним чином оформлені цитуваннями із дотриманням усіх нормативних вимог; установленими словосполученнями, що є характерними для певної сфери наукових знань.

На підставі критеріїв допуску курсової роботи, які визначаються за результатами перевірки роботи на наявність ознак плагіату та об'єму цитувань, що виявляються у показниках схожості тексту, які визначаються комп'ютерною системою Unichек.com, приймається рішення щодо допуску здобувача вищої освіти до захисту курсової роботи.

Критерії допуску курсової роботи здобувача до захисту на базі університету наведено у табл. 1.

Таблиця 5.1

Критерії допуску курсової роботи здобувача вищої освіти до захисту

Відсоток плагіату	Рекомендації
25 %	Висока оригінальність тексту роботи, робота допускається до захисту
25-40 %	Достатня оригінальність тексту роботи, робота може бути допущена до захисту (за результатами розгляду на засіданні кафедри)
41-60 %	Середня оригінальність тексту роботи, робота може бути допущена, але комісії із захисту необхідно звернути увагу на низький рівень оригінальності тексту
60 % і більше	Низька оригінальність тексту роботи, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки

Загальнодоступна електронна форма викладення матеріалів, досліджень та наукових праць не лише дає змогу багаторазово використовувати і розповсюджувати інформацію, а й полегшує процес виявлення плагіату. Так, виділяють наступні основні ознаки плагіату:

- наявність у роботі професійних термінів, висновків, що виходять за рівень знань здобувача вищої освіти;
- невідповідність курсової роботи нормативним вимогам;
- бібліографія, що викликає сумніви (занадто довгий перелік використаних джерел, посилання на неофіційні інтернет-ресурси (наприклад, «банки рефератів»)).

Порядок оскарження результатів перевірки унікальності курсових робіт та рішення щодо наявності у роботі плагіату.

Здобувач вищої освіти має право оскаржити результати перевірки унікальності власної курсової роботи та рішення щодо наявності в курсовій роботі плагіату.

Здобувач вищої освіти у п'ятиденний термін після оголошення результатів перевірки унікальності курсової роботи та рішення щодо наявності у роботі плагіату має право особисто подати апеляційну скаргу на ім'я голови органу студентсько-курсантського самоврядування, керівника структурного підрозділу (завідувача кафедри, декана факультету) або ректора Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

За фактом надходження апеляційної скарги наказом ректора Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ утворюється комісія для її розгляду.

Склад комісії формується з представників авторитетних і досвідчених науково-педагогічних працівників Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, що є компетентними та визнаними фахівцями у відповідній галузі науки (за темою курсової роботи). До складу комісії також залучаються представник студентсько-курсантського самоврядування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Апеляційна скарга розглядається комісією у термін п'ять робочих днів після виходу наказу ректора Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ про створення комісії для розгляду апеляційної скарги. Висновки комісії оформлюються протоколом засідання комісії.

Завершена курсова робота підписується здобувачем на останній сторінці і подається на кафедру не пізніше строку, вказаного у завданні.

Після цього ніякі виправлення та доповнення в тексті курсової роботи не дозволяються.

Курсову роботу рецензує науковий керівник – викладач кафедри. Форму рецензії наведено у додатку Д.

Науковий керівник, який перевіряє виконану курсову роботу, на основі рецензії дає попередню оцінку. Рецензія має за мету надання здобувачу методичної допомоги в удосконаленні курсової роботи (при необхідності),

готує студентів до її захисту. Рецензія містить загальну характеристику рівня роботи щодо її змісту, практичного значення, структури написання та оформлення, а також аргументований аналіз позитивних і негативних сторін курсової роботи.

Наприклад, перелік і аналіз помилкових положень надасть здобувачу вищої освіти велику допомогу в підготовці до захисту. Оскільки в рецензії відображені лише найсуттєвіші питання, здобувач, який готується до захисту, треба уважно ознайомитися з усіма зауваженнями та позначками викладача, що безпосередньо містяться в тексті курсової роботи.

Робота, яка заслуговує попередньої позитивної оцінки, допускається до захисту. Якщо робота оцінена науковим керівником-рецензентом «негативно», то видається інше завдання і встановлюється новий строк для його виконання.

Важливо практикувати різноманітні форми захисту курсових робіт. Найбільш поширеним є захист перед спеціально створеною на кафедрі комісією, до якої обов'язково входить науковий керівник-рецензент, в присутності студентів групи. У ході короткої доповіді (до 5 хвилин) треба обґрунтувати тему дослідження, його цілі і практичне значення, розкрити зміст теми з викладенням своєї особистої точки зору. Захист курсової роботи передбачає і ґрунтовні відповіді на питання, поставлені в рецензії або усно присутніми викладачами і студентами.

В окремих випадках, якщо має місце наявність кількох курсових робіт близьких за тематикою, практикується проведення колективного обговорення. Результати захисту суттєво впливають на остаточну оцінку курсової роботи. Якщо студент сумлінно підготувався до захисту, дав вичерпні відповіді на запитання, що надійшли або містяться в рецензії, остаточна оцінка курсової роботи може бути підвищена у порівнянні з попередньою. Відповідно можлива і протилежна ситуація.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Курсові роботи є окремими заліковими кредитними модулями, тому для їх оцінювання розробляються окремі параметри та критерії. Підсумкова оцінка з курсової роботи має передбачати дві складові. Перша характеризує якість змісту роботи; друга – якість захисту (таблиця 2.). До початку захисту курсової роботи на титульному аркуші та у рецензії до неї НПП зазначає кількість балів, нарахованих Здобувачеві за зміст. Бали, отримані під час захисту, записуються поруч через знак дробу.

Таблиця 6.1

Параметри та критерії оцінювання курсових робіт

Параметри оцінювання	Діапазон балів	Критерії оцінювання
1. Оцінювання курсової роботи під час рецензування (0-60 балів)		
1.1. Відповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану; логічність та послідовність викладення матеріалу	0-10	5 – зміст роботи (окремих розділів, підрозділів) частково не відповідає темі та плану (є вузьким або, навпаки ширшим, неконкретним); відсутня або порушується логічність та послідовність викладення матеріалу; 10 – зміст курсової роботи відповідає темі та затвердженому плану; матеріал викладено логічно та послідовно.
1.2. Правильність визначення мети, завдань, об'єкта та предмета курсової роботи	0-5	0 – неправильно (або частково) визначено мету, завдання, об'єкт та предмет курсової роботи; 5 – правильно визначено мету, завдання, об'єкт та предмет курсової роботи.
1.3. Ступінь розкриття теоретико-правових аспектів проблеми, обраної для дослідження, та коректність використання понятійного апарату	0-10	0 – теоретико-правові аспекти проблеми не розкрито; понятійний апарат не сформовано; 5 – вільне оперування існуючим понятійним апаратом, теоретико-правові аспекти проблеми розкрито частково; 10 – представлено власні підходи до формування понятійного апарату, теоретико-правові аспекти проблеми розкрито.

Параметри оцінювання	Діапазон балів	Критерії оцінювання
1.4. Наявність критичних співставлень та узагальнень різних точок зору та підходів до постановки та розв'язання проблеми	0-10	0 – критичні співставлення та узагальнення відсутні; 5 – наведено різні точки зору та підходи до постановки та розв'язання проблеми, але вони не проаналізовані та не супроводжені коректними узагальненнями; 10 – критичні співставлення наявні, проаналізовані автором та супроводжені коректними узагальненнями з визначенням власної позиції.
1.5. Використання в роботі даних щодо практичної діяльності ОВС (статистичні дані, зразки документів, приклади), наявність відповідних додатків	0-10	0 – дані практичної діяльності ОВС в роботі не використані; 5 – додатки є, але вони не знайшли відображення в змістовній частині роботи; 10 – представлені додатки (статистичні дані, зразки документів, приклади) кореспондуються зі змістом курсової роботи.
1.6. Обсяг та адекватність використання при написанні роботи навчальних, наукових, методичних видань нормативних актів; дотримання етики посилань, правильність їх технічного оформлення	0-10	0 – використано матеріали лише навчальних підручників та посібників (до 15 джерел), етика посилань не дотримана; 5 – використано матеріали навчальних підручників та посібників, періодичних видань (понад 25 джерел), етика та правильність технічного оформлення посилань дотримана частково; 10 – використано матеріали навчальних підручників та посібників, монографій, статистичних збірників та довідників, періодичних видань та мережі Internet (понад 35 джерел), дотримана етика посилань та правильність їх технічного оформлення.

Параметри оцінювання	Діапазон балів	Критерії оцінювання
1.7. Відповідність технічного оформлення курсової роботи встановленим вимогам (обсяг роботи; культура мови і письма, акуратність; параметри сторінки; правильність оформлення титульного аркуша; дотримання терміну подання курсової роботи на реєстрацію та рецензування)	0-5	0 – курсова робота оформлена з суттєвими порушеннями встановлених вимог; 5 – курсова робота оформлена з дотриманням встановлених вимог.
2. Оцінювання курсової роботи під час захисту (0-40 балів)		
2.1. Вміння чітко та правильно викласти мету, завдання, об'єкт, предмет та основні результати дослідження	0-10	0 – здобувач неспроможний чітко та правильно викласти мету, завдання, об'єкт, предмет та основні результати дослідження; 5 – здобувач допускає плутанину при викладенні мети, завдання, об'єкта, предмета курсової роботи, не може чітко сформулювати основні результати дослідження; 10 – здобувач чітко та правильно формулює мету, завдання, об'єкт, предмет та основні результати дослідження.
2.2. Використання додатків при викладенні основних результатів дослідження	0-10	0 – матеріал, викладений в додатках, при доповіді не використано; 10 – доповідь супроводжена посиланнями на використані матеріали практики ОВС.
2.3. Повнота та обґрунтованість відповідей за темою роботи	0-20	0 – здобувач неспроможний надати відповіді на поставлені запитання; 10 – здобувач надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені запитання; 20 – здобувач надає повні відповіді на поставлені запитання, обґрунтовує відповідь посиланням на навчальні видання, нормативні акти.

Параметри оцінювання	Діапазон балів	Критерії оцінювання
<p>Примітка: При поверненні курсової роботи на доопрацювання можуть застосовуватися штрафні санкції – до 20 балів, на які зменшується загальна напрацьована кількість балів.</p> <p>Підставами для повернення курсової роботи на доопрацювання є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Невідповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану. 2. Плагіат. <p>Термін доопрацювання науковий керівник встановлює індивідуально (не менше 7 днів).</p>		

До відомості обліку успішності записуються підсумкові бали, утворені як сума балів, нарахованих під час рецензування, та балів, отриманих під час захисту курсової роботи. Також підсумкові бали проставляються окремою колонкою в журналі обліку успішності.

Курсова робота оцінюється окремо та не включаються при підрахунку до підсумкового контролю з дисципліни. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за виконання курсової роботи – 100 балів. Результати захисту курсової роботи відображуються у відомостях обліку успішності, навчальних картках, залікових книжках Здобувачів та оцінюються за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням до національної шкали (як диференційований залік) та шкали ECTS (таблиця 3).

Позитивно оцінена та захищена курсова робота передається на зберігання до архіву.

Таблиця 6.2

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою			О ц і н к а з а ш к а л о ю Є К Т С
	Залік	Екзамен/ диференційо ваний залік	Оцінка	Пояснення
90–100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі
83–89			B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної
75–82			C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками
68–74			D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60–67			E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою			Оцінка за шкалою ЄКТС
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
35–59	Незараховано	Незадовільно	FX	« Умовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
1–34			F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не засвоєний ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі ; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань

ДОДАТОК А

Зразок титульної сторінки

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Економіка підприємства»

на тему « _____ »

_____ »

(тема курсової роботи)

у 20__/20__ навчальному році

Виконавець:

здобувач вищої освіти

навчальної групи _____, _____ курсу

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Науковий керівник роботи:

посада, вчене звання, науковий ступінь

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

м. Дніпро – 20__ р.

ДОДАТОК Б

Зразок календарного плану

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів курсової роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	2	3	4

Здобувач _____
(підпис)

Керівник _____
(підпис) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

« _____ » _____ 20__ р.

ДОДАТОК В

Зразок відгук на курсову роботу

ВІДГУК КЕРІВНИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ

На курсову роботу здобувача вищої освіти _____

_____

(прізвище, ініціали)

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за темою _____

_____

(назва теми)

Науковий керівник _____

_____

(прізвище, ініціали викладача)

Висновки, зауваження, пропозиції наукового керівника, оцінка _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

(підпис, керівника курсової роботи)

ДОДАТОК Г

ДЕКЛАРАЦІЯ

*про дотримання академічної доброчесності здобувачем вищої освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Я, _____,

здобувач (здобувачка) вищої освіти, усвідомлюю, що академічна доброчесність – це дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти України та фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй діяльності буду дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ЗОБОВ'ЯЗУЮСЬ:

- дотримуватися правил академічної доброчесності;
- самостійно виконувати навчальні завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної, наукової діяльності;
- брати участь у всіх заходах із забезпечення рівня обізнаності здобувачів вищої освіти з питань академічної доброчесності;
- перешкоджати проявам академічної недоброчесності з боку осіб, що є учасниками освітнього процесу, з якими здійснюється комунікація та/або співпраця під час освітнього процесу;
- повідомляти уповноважених осіб Університету про випадки порушення норм академічної доброчесності.

ЗАСВІДЧУЮ: свою обізнаність з вимогами Університету щодо дотримання академічної доброчесності, видами її порушень, заходами Університету щодо її упередження та рівнем особистої відповідальності.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства повинен буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути відповідні заходи за порушення академічної доброчесності.

«_____» _____ 20__ р.
(дата)

_____
(підпис)

_____
(П.І.Б.)

ДОДАТОК Д

Завідувачу кафедри

Здобувача вищої освіти ____ курсу

(прізвище, ініціали)

З А Я В А

здобувача вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ про дотримання принципів академічної доброчесності при написанні курсової роботи

З правилами чинного Положення про академічну доброчесність Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ ознайомлений(на).

Розумію, що виявлення плагіату у роботі є підставою для відмови в допуску курсової роботи до захисту та застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності.

Заявляю, що моя курсова робота виконана самостійно і в ній не міститься елементів плагіату. Всі запозичення з друкованих та електронних інформаційних та літературних джерел мають відповідні посилання.

Про використання Системи виявлення текстових збігів в курсових роботах здобувачів вищої освіти та використання комп'ютерної системи Unichesk.com сповіщений(на) та надаю свою згоду на перевірку курсової роботи на академічний плагіат.

Робота для перевірки з використанням комп'ютерної системи Unichesk.com надається в електронному варіанті.

Електронна версія моєї курсової роботи збігається (ідентична) з друкованим варіантом.

«_____» _____ 20__ р.
(дата)

_____
(підпис)

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні нормативні акти:

1. Господарський кодекс України. Документ № 436-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 07.02.2019 р., підстава – 2473-VIII.
2. Закон України «Про підприємництво».
3. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва».
4. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні».
5. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності».
6. Закон України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності».
7. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».
8. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».
9. Про деякі заходи щодо забезпечення здійснення державної регуляторної політики: Указ Президента України від 01.06.2005 р. № 901/2005.
10. Про заходи щодо забезпечення підтримки та дальшого розвитку підприємницької діяльності: Указ Президента України від 15.11.2000 р. № 906/2000.
11. Про затвердження Типового положення про координаційну раду (комітет, комісію) з питань розвитку підприємництва при місцевих органах виконавчої влади: Наказ Держпідприємництва від 18.10.2000 р. № 52.
12. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки органами виконавчої влади інформації про здійснення ними державної регуляторної політики: Наказ Держпідприємництва від 06.05.2004 р. № 50.

Підручники:

1. Петрович Й. М., Кіт А. Ф., Семенів О. М. Економіка підприємства: підручник. Львів : «Новий світ-2000», 2004. 680 с.
2. Покропивного С. Ф. Економіка підприємства: підручник (2-ге вид. перероб. і доп.). К. : КНЕУ, 2000. 528 с.
3. Швиданенко Г. О. Економіка підприємства: підручник. К. : КНЕУ, 2009. 598 с.
4. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підручник. К. : ЦУЛ, 2011. 727 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Швиданенко Г. О., Покропивний С, Ф., Клименко С. М. та ін. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2000. 248 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посібник. К. : Атіка, 2004. 480 с.

3. Крайник О. П., Барвінська Є. С. Економіка підприємства: навч. посібник. Львів : НУ «ЛП», «Інтелект-Захід», 2005. 296 с.
4. Кузьмин В. М. Економіка підприємства: навч. посібник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2012. 195 с. URL : <http://library.nung.edu.ua>.
5. Васильков В. Г. Організація виробництва: навч. посібник. К. : КНЕУ, 2003. 524 с.
6. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2006. 384 с.
7. Шегда А. В., Харченко Т. Б., Сагайдак Ю. А., Пашнюк Л. О. Економіка підприємства: збірник тестів і задач: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2010. 240 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: пер. з англ. К. : Наукова думка, 2001. 242 с.
2. Миколенко І. Г. Особливості конкурентних стратегій розвитку підприємств України. *Social and Economic Changes of contemporary society. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole*, 2017. Рр. 124-130.
3. Наливайко А. П., Гребешкова О. М., Решетняк Т. І. та ін. Стратегія підприємства у постіндустріальній економіці: монографія. К. : КНЕУ, 2017. 418 с.

Інші джерела:

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського. URL : <http://www.biblvnrad.org.ua>.
2. Менеджмент. Бізнес. URL : <http://www.management.com.ua>.
3. Нормативна база (будь-які правові пошукові системи, включно системи, що розташовані на офіційних сайтах в мережі Інтернет відповідних органів).
4. Науково-технічна бібліотека. *Читальня on-line*. URL : <http://library.tu.edu.te.ua>.

Інтернет-ресурси:

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. К. : Кондор, 2016. 378 с. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/12571/1/%D0%95%D0%9F-%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%201%20%D1%84%D0%B0%D0%B9%D0%BB.pdf>.
2. Шевченко Л. С. Економіка підприємства: навч. посібник. Харків : НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с. URL : http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/0019.pdf.
3. Шелегеда Б. Г., Берсуцький А. Я., Касьянова Н. В. та ін. Економіка підприємства: навч. посібник. Донецьк : ДонУЕП, 2010. 685 с. URL : http://dl.khadi.kharkov.ua/pluginfile.php/42598/mod_resource/content/1/3%20%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B8%D0%B7%201sh_elegeda_b_g_ta_in_ekonomika_pidpriemstva.pdf.
4. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. (для студ. вищ. навч. закл.). К. : ЦУЛ, 2009. 728 с. URL : http://shron1.chtyvo.org.ua/Ivanilov_Oleksandr/Ekonomika_pidpnyemstva.pdf.

Для нотаток

Навчальне видання

Фісуненко Надія Олександрівна

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

*Методичні рекомендації до виконання курсової роботи
(для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання)*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *Є. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 3,38. Обл.-вид. арк. 3,63.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018 р.